

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Viite Eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyyntö 10.10.2017 / Eduskunnan lakivaliokunta 20.10.2017 klo 09:15 / HE 103/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia Oikeusrekisterikeskuksen kirjallinen lausunto

Oikeusrekisterikeskus esittää lausuntonaan Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (*myöhemmin sakkomenettelylaki*) ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi seuraavaa.

Sakkomenettelyn soveltamisala

Sakkomenettelylain soveltamisalaa esitetään muutettavaksi siten, että myös rattijuopumusrikokset voidaan käsitellä lain mukaisessa järjestyksessä. Oikeusrekisterikeskus pitää soveltamisalan laajentamista perusteltuna. Koska rattijuopumus on vankeusuhkainen teko, epäillylle määrättäisiin myös rikosuhrimaksu sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä, kun rattijuopumusasia tulisi käsiteltäväksi. Hallituksen esityksessä näyttää jääneen huomioimatta, että myös rikosuhrimaksu on seuraamus, joka voidaan määrätä sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä. Esityksen perusteella merkittävä määrä rikosuhrimaksuja siirtyisikin määrättäväksi sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä.

Epäillyn suostumus ja valitusperusteet

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi

Suostumusta koskevaa menettelyä esitetään muutettavaksi niin, että teon tunnustamista ja seuraamuksen hyväksymistä koskevista elementeistä luovuttaisiin. Vastaavasti valitusperusteita esitetään muutettavaksi niin, että valitus syyllisyysperusteella tai määrätystä seuraamuksesta olisi mahdollinen. Voidaan olettaa, että tämän johdosta sakkomenettelyssä annettuja päätöksiä koskevat valitukset jossain määrin lisääntyisivät ja valituksilla olisi epäiltyjen oikeusturvan kannalta suurempi merkitys kuin nykyisin, koska valituksissa olisi kysymys henkilön syyllisyydestä ja sakon tai muun seuraamuksen oikeudenmukaisuudesta. Epäiltyjen oikeusturvaan liittyvät vaikutukset voivat liittyä ainakin seuraamusten täytäntöönpanoon, ajokiellon määräämiseen tai poliisin, Liikenteen turvallisuusviraston (jäljempänä *Trafi*) ja Oikeusrekisterikeskuksen rekisterinpitotoimintaan.

Vaikutukset oikeusturvaan täytäntöönpanotoiminnassa

Sakon ja muun seuraamuksen täytäntöönpanoon ryhdyttäisiin edelleen valituksesta huolimatta sakkomenettelylain 38 §:n ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 2 §:n perusteella ja seuraamukset pantaisiin täytäntöön, kuten lainvoimainen tuomio. Automaattisessa liikennevalvonnassa annetun rikesakkomääräyksen täytäntöönpanosta on säädetty erikseen. Koska täytäntöönpanossa ei ole tietoa sakkomenettelylain mukaisessa menettelyssä määrätyn seuraamuksen tosiasiallisesta lainvoimaisuudesta, aikaisempaa useammin saattaisi käydä niin, että ulosottoperinnässä ennätettäisiin myydä epäillyn ulosmittauskelpoista omaisuutta ennen kuin kärjäoikeus on ratkaisut epäillyn tekemän valituksen. Näissä tapauksissa on myös mahdollista, että valtioon kohdistuvat korvausvaatimukset lisääntyvät. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 49 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus on ensisijaisesti vastuussa rekisteritietojen virheettömyydestä ja mahdollinen vahingonkorvausvaatimus käsiteltäisiin valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetun lain (978/2014) mukaisessa järjestyksessä.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi

Täytäntöönpanotoiminnassa oikeusturvaan liittyvät esityksen haitalliset vaikutukset voidaan kokonaan estää, jos käräjäoikeudet antavat täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen ennen pääasian ratkaisemista aina, kun on oletettavissa, että valituksen käsittely kestää ajallisesti pitkään.

Vaikutukset oikeusturvaan ajokieltoa määrittäessä

Esityksen mukaan poliisi voisi määrätä ajokiellon, vaikka sakkomenettelylain mukaisesta ajokiellon aiheuttavasta rikkomusasiasta olisi valitettu.

Vastaavasti nykyisin tuomioistuimen määräämä ajokielto tulee voimaan, vaikka tuomioistuimen rikosasiaa koskevaan tuomioon haetaan muutosta. Epäillyn oikeusturvan kannalta tilanne ei muutu, jos ajokiellosta vastaava poliisi saa nopeasti tiedon tuomioistuimen ratkaisusta, jolla ajokiellon perusteena oleva sakkomenettelyssä annettu ratkaisu on kumottu tai sitä on muutettu.

Vaikutukset oikeusturvaan rekisterinpitotoiminnassa

Poliisin, Oikeusrekisterikeskuksen ja Trafín rekisteritietoja käytetään muun ohessa henkilöiden luotettavuuden ja henkilökohtaisen soveltuvuuden arvioimista varten. Tietoja käytetään mm. turvallisuus selvitysten ja eri viranomaisten hoitaman lupahallinnon yhteydessä, kuten myönnettäessä liikennelupia. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, ei ole olemassa keskitettyä tahoa tai rekisteriä, josta sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä määrättyjen seuraamusten lainvoimaisuus voitaisiin todeta. Rekisterinpitotoimintaan kohdistuvat kaikkein ongelmallisimmat vaikutukset oikeusturvan kannalta, kun valittaminen syyllisyysperusteella ja määrätyn seuraamuksen johdosta tulee mahdolliseksi. Kaikkien edellä mainittujen viranomaisten rekistereissä voi olla epäillyn syyllisyyttä ja rangaistusta koskevaa virheellistä tai puutteellista tietoa, kunnes tieto käräjäoikeuden valituksen johdosta antamasta ratkaisusta on toimitettu ko. rekisterinpitäjälle.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi

Tarve itseoikaisuun vähenee

Oikeusrekisterikeskus on aikaisemmin esittänyt, että poliisille ja syyttäjälle varattaisiin mahdollisuus nykyistä laajemmin itseoikaisuun sakkomenettelylainperusteella annettujen ratkaisujen osalta. Esitys on perustunut käytännön tapauksiin, joissa sekä poliisilla, että epäillyllä on ollut väärä kuva olosuhteista kuten esimerkiksi nopeusrajoituksen suuruudesta. Jos suostumusta ja valitusperusteita muutetaan hallituksen esityksessä tarkoitetulla tavoin, tarvetta itseoikaisuun ei nykyisellä tavoin enää ole, kun epäilty voi valittamalla hakea muutosta myös syyllisyysperusteella.

Ajokielto

Jotta poliisi voisi esitetyllä tavoin toimia ainoana ajokieltoseuraamuksia määräävänä viranomaisena, tiedonkulku ajokiellon perusteena olevista syyttäjän ja tuomioistuimen ratkaisusta tulisi voida järjestää aukottomaksi. On ilmeistä, että Trafin ajoneuvoliikennerekisteriin nykyisin välittyvät tiedot eivät riitä poliisille ajokieltoseuraamuksia määrättäessä. Nykyisin Trafin rekisteristä ilmenevät vain syyksi luetut rikokset ja seuraamukset, mutta eivät esimerkiksi tuomioituimen ratkaisun perustelut.

Olisi asianmukaisempaa, että poliisille toimitettaisiin kaikissa tapauksessa kaikki tarvittavat tiedot niin, että tietojen saaminen yksittäistapauksessa ei jäisi poliisin harkintaan tai että tietojen saaminen riippuisi siitä, pyytääkö poliisi tietoja. Epäiltyjen yhdenvertainen kohtelu edellyttää sitä, että ajokieltoratkaisut tehtäisiin kaikissa yksittäistapauksissa samanlaisten tietojen perusteella.

Erityisesti pitäisi voida järjestää tiedonkulku niin, että käräjäoikeuden tai hovioikeuden ratkaisu sekä sakkomenettelylain että varsinaisessa rikosprosessissa tehdyn valituksen jälkeen siirtyisi nopeasti poliisin

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi

käytettäväksi, jotta poliisi voisi määrätä ajokiellon päättymään, jos kiellon perusteena oleva syyksi lukeva ratkaisu on poistettu tai sitä on muutettu.

Tietojen keskitetty automatisoitu toimittaminen poliisille olisi parempi ratkaisu, kuin yksittäistapauksessa tehtävään harkintaan perustuva ratkaisu. Poliisilla pitäisi olla myös järjestelmä, johon nämä laajemmat rikosasiaa koskevat tiedot voidaan keskitetysti toimittaa. Jos keskitettyä automaattista järjestelmää ei kyetä muodostamaan lain voimaantuloon mennessä, tietoja ratkaisuista joudutaan mahdollisesti tuomioistuimista toimittamaan esimerkiksi sähköpostitse. Syyttäjien sakkomenettelylain perusteella tekemiin ratkaisuihin todennäköisesti vain harvoin sisältyy sellaisia perusteluja, jotka olisi tarpeen saada ajokieltoasiaa käsittelevän poliisin tietoon. Syyttäjien rangaistusmääräysratkaisujen osalta voitaisiinkin mahdollisesti tyytyä siihen, että poliisi tekisi ajokieltoa koskevan ratkaisun pelkästään omien tietojensa ja syyttäjän syyksi lukemista ja rangaistusta koskevan tiedon perusteella. Tiedon syyttäjän ratkaisusta poliisi saisi ensisijaisesti Liikenteen turvallisuusviraston ylläpitämästä rekisteristä.

Koska syyttäjän aineistopankki sovellus (AIPA) ja käräjäoikeuden Rikostuomiosovellus tai asiankäsittelyjärjestelmä (Sakari) ovat luonteeltaan ja säädetyltä käyttötarkoitukseltaan tuomioistuinten tai syyttäviviranomaisten sisäiseen käyttöön osoitettuja rekistereitä, tiedonvälitystä ei pitäisi järjestää siten, että poliisille annetaan tekninen käyttöyhteys näihin rekistereihin.

Ennen lain voimaansaattamista on joka tapauksessa varattava riittävä aika siihen, että ajokieltoasiassa poliisin tarvitsemat tiedot voidaan välittää ja vastaanottaa asianmukaisella tavoin.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi

Oikeusrekisterikeskus pitää myönteisenä asiana, että vaikeaselkoista sakkomenettelylakia pyritään kehittämään.

Johtaja

Ritva-Liisa Raatikainen

Täytäntöönpanopäällikkö

Tauno Aalto

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhofinkatu 2 13100 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi